בני חורין ובני ברית בני חורין [א]למעוטי עבדים בני ברית למעוטי [ב]עובדי כוכבים וצריכא דאי אשמעינן עבד משום דאין לו יחם אבל נכרי דיש לו יחם אימא לא ואי אשמעינן נכרי משום דלא שייך במצות אבל עבד דשייך במצות אימא לא צריכא: והנשים בכלל הנזק: מנהני מילי [ג]אמר רב יהודה אמר רב וכן תנא דבי ר' ישמעאל אמר קרא [1]איש או אשה כי יעשו מכל חטאת [ד] [2]השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה דבי רבי אלעזר תנא [2]ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם השוה הכתוב אשה לאיש לכל דינין שבתורה דבי חזקיה ורבי יוסי הגלילי תנא אמר קרא [3]והמית איש או אשה השוה הכתוב אשה לאיש לכל מיתות שבתורה [ה] וצריכי דאי אשמעינן קמייתא התם הוא דחם רחמנא עלה כי היכי דתהוי לה כפרה אבל דינין איש דבר משא ומתן אין אשה לא ואי אשמעינן דינין כי היכי דתיהוי לה חיותא אבל כפרה איש דבר מצוה אין אשה דלאו בת מצוה לא ואי אשמעינן הני תרתי הכא משום כפרה והכא משום חיותא אבל לענין קטלא איש דבר מצוה [ו] לשלם כופר אשה לא ואי אשמעינן כופר משום דאיכא איבוד נשמה אבל הני תרתי דליכא איבוד נשמה אימא לא צריכא: הניזק והמזיק בתשלומין: [ז]אתמר פלגא נזקא רב פפא אמר ממונא רב הונא בריה דרב יהושע אמר [ח]קנסא רב פפא אמר ממונא קסבר [ט] [ג]סתם שוורים לאו בחזקת שימור קיימן ובדין הוא דבעי לשלומי כוליה ורחמנא הוא דחם עליה דאכתי לא אייעד תוריה רב הונא בריה דרב יהושע אמר [ט] קנסא קסבר סתם שוורים בחזקת שימור קיימי ובדין הוא דלא לשלם כלל ורחמנא הוא דקנסיה כי היכי דלנטריה לתוריה תנן הניזק והמזיק בתשלומין בשלמא למאן דאמר פלגא נזקא ממונא היינו דשייך ניזק בתשלומין אלא למ"ד פלגא נזקא קנסא השתא דלאו דידיה שקיל בתשלומין איתיה לא נצרכא [ה]אלא [ז]לפחת נבילה פחת נבילה הא תנא ליה רישא [ח]תשלומי נזק מלמד שהבעלים מטפלין בנבילה חדא בתם וחדא במועד וצריכא דאי אשמעינן תם משום דאכתי לא אייעד אבל מועד אימא לא ואי אשמעינן מועד משום דקא משלם כוליה אבל תם אימא לא צריכא ת"ש [י]מה בין תם למועד [יא]שהתם משלם חצי נזק מגופו ומועד משלם נזק שלם מן העלייה ואם איתא ליתני נמי הא [יב]תם אינו משלם ע"פ עצמו מועד משלם ע"פ עצמו [יג]תנא ושייר מאי שייר דהאי שייר [יד]חצי כופר אי משום חצי כופר לאו שיורא הוא הא מני [טו]רבי יוסי הגלילי היא דאמר תם משלם חצי כופר ת"ש המית

משוס איבוד נשמה חס רחמנא עלה ולא איירי באשה שהמיתה שתחייב כמו מיתה: **משום** כפרה חס רחמנא עלה. ומ"ת אם לא הוקשו לענין עונשין כלל כ"ש דהוה חס עלה טפי עלא היה בה עונש ולא היתה צריכה כפרה כלל וי"ל דאלטריך קרא לעונשים הכתובים בהדיא בנשים כגון עריות שיש להן כפרה:

לא נצרכא אלא לפחת נבילה. אע"ג דשקיל דלאו דידיה מ"מ כיון דזכייה ליה רחמנא חלי נזק חשבינן ליה דאיתיה בתשלומין מה שפחת נבילה עליו ולא מצי א"ל למזיק קרנא דתורך קבילא ביה כדפי' לעיל [יי: ד"ה לא נצרכא]: **אי משום חצי כופר לאו שיורא הוא.** פי' דליקשי למ"ד פלגא נזקא ממונא מאי שייר דהאי שייר דלא שייר אלא חצי כופר דהא מני ר' יוסי הגלילי היא ולא שייר כלום דכה"ג איכא פרק שלשה מינין (גזר דף לח:) [טו] ובפרק החליל (סוכה דף נד:): **הא** מני רבי יוסי הגלילי היא דאמר תם משלם חצי כופר. והא דמועד משלם כופר שלם ותם חצי כופר לאו שיורא הוא דהא תנא תם משלם חצי נזק ומועד משלם נ"ש וכופר בכלל וא"ת אכתי ליתני דמועד משלם כופר אף כשהשור נסקילה ותם כשהוא נסקילה פטור אפילו לרבי יוסי הגלילי דהביאהו לבית דין וישלם

לך

בני חורין. שיהו העבדים בני חורין ובני ברית: **עבד אין לו יחם.** דאמרינן בפרק הבא על יבמתו (יבמות דף סב.) הכל מודים בעבד שאין לו יחם דלכתיב[ב] עם החמור עם הדומין לחמור: **נכרי יש לו יחם.** דלמפרש התם לכתיב [מ"ת טו] הדרימון[ג] בן טברימון בן [ד] מזאל: עבד כנעני שייך במצות שהנשים חייבות בהן דגמר לה לה מאשה[ה]: **לפניהם.** כולן בכלל: **קמייתא.** אית לו אשה כי יעשו דמשמעי בקרבן: **התם הוא דחם רחמנא עלה.** דתיהוי כאית לענין כפרה: **כי היכי דתיהוי לה חיותא.** דאי לא הואי בכלל דיינין הוי פרשי תגרי מינה: **אית דבר מצוה.** משלם בעל השור כופר ליורשים משום דבטליה ממלות: **ממונא.** דין הוא שישלמנו ואינו קנס ונפקא מינה דאי מודה מקמי דאמו בעל לא מיפטר: **לאו בחזקת שימור קיימי.** שרגילין בנגיחה ובריכין שמירה: **בתשלומין.** משמע דשייכן מפקדי ממון בתשלומין שזה משלם מחצה וזה מפסיד מחצה: **דשייך ניזק בתשלומין.** כלומר מפסיד ממה שהיה ראוי לו דבעי למשקל כוליה שזה פשע בשורו שלא שמרו: **בתשלומין איתיה.** בתמיה דמשמע שמפסיד מדינו: **לפחת נבילה.** דכל פחת נבילה בניזק הוא והיינו דשייך ניזק בתשלומין שאפילו אותו קנס שזיכתה לו תורה אינו נוטל כולו: **הא תנא ליה רישא.** חבתי בתשלומי נזקו וקתני עלה תשלומי נזק מלמד שהבעלים מטפלים בנבילה ואמרינן לא נצרכא אלא לפחת נבילה: **מגופו.** ואם אינו שוה חצי נזק מפסיד הניזק כדכתיב (שמות כא) וחצו את כספו: **מן העלייה.** אם אינו שוה כנגד כל הנזק נוטל נכסים מביתו: **ואם איתא.** דקנסא: **ליתני נמי הא.** שחצי נזקו של תם קנס ואינו משלם ע"פ עצמו ומועד הוי ממון ומשלם ע"פ עצמו: **חצי כופר.** מועד שהמית את האדם משלם כופר ליורשים ותם אפילו חצי כופר לא משלם: **רבי יוסי הגלילי היא דאמר.** בפרק שור שנגח את הפרה[ט] (לקמן דף מב.) תס[י] משלם חצי כופר וליכא שיורא דאי משום דהאי משלם כופר שלם והאי לא משלם אלא פלגא כופר לאו שיורא הוא דהא תני לה תס משלם חצי נזק ומועד נזק שלם וכופר בכלל: המית

בני חורין ובני ברית בני חורין א למעוטי עבדים בני ברית למעוטי ב עובדי כוכבים וצריכא דאי אשמעינן עבד משום דאין לו יחם אבל נכרי דיש לו יחם אימא לא ואי אשמעינן נכרי משום דלא שייך במצות אבל עבד דשייך במצות אימא לא צריכא: והנשים בכלל הנזק: מנהני מילי ג אמר רב יהודה אמר רב וכן תנא דבי ר' ישמעאל אמר קרא 1 איש או אשה כי יעשו מכל חטאת ד 2 השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה דבי רבי אלעזר תנא 2 ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם השוה הכתוב אשה לאיש לכל דינין שבתורה דבי חזקיה ורבי יוסי הגלילי תנא אמר קרא 3 והמית איש או אשה השוה הכתוב אשה לאיש לכל מיתות שבתורה ה וצריכי דאי אשמעינן קמייתא התם הוא דחם רחמנא עלה כי היכי דתהוי לה כפרה אבל דינין איש דבר משא ומתן אין אשה לא ואי אשמעינן דינין כי היכי דתיהוי לה חיותא אבל כפרה איש דבר מצוה אין אשה דלאו בת מצוה לא ואי אשמעינן הני תרתי הכא משום כפרה והכא משום חיותא אבל לענין קטלא איש דבר מצוה ו לשלם כופר אשה לא ואי אשמעינן כופר משום דאיכא איבוד נשמה אבל הני תרתי דליכא איבוד נשמה אימא לא צריכא: הניזק והמזיק בתשלומין: ז אתמר פלגא נזקא רב פפא אמר ממונא רב הונא בריה דרב יהושע אמר ח קנסא רב פפא אמר ממונא קסבר ט ג סתם שוורים לאו בחזקת שימור קיימן ובדין הוא דבעי לשלומי כוליה ורחמנא הוא דחם עליה דאכתי לא אייעד תוריה רב הונא בריה דרב יהושע אמר ט קנסא קסבר סתם שוורים בחזקת שימור קיימי ובדין הוא דלא לשלם כלל ורחמנא הוא דקנסיה כי היכי דלנטריה לתוריה תנן הניזק והמזיק בתשלומין בשלמא למאן דאמר פלגא נזקא ממונא היינו דשייך ניזק בתשלומין אלא למ"ד פלגא נזקא קנסא השתא דלאו דידיה שקיל בתשלומין איתיה לא נצרכא ה אלא ז לפחת נבילה פחת נבילה הא תנא ליה רישא ח תשלומי נזק מלמד שהבעלים מטפלין בנבילה חדא בתם וחדא במועד וצריכא דאי אשמעינן תם משום דאכתי לא אייעד אבל מועד אימא לא ואי אשמעינן מועד משום דקא משלם כוליה אבל תם אימא לא צריכא ת"ש י מה בין תם למועד יא שהתם משלם חצי נזק מגופו ומועד משלם נזק שלם מן העלייה ואם איתא ליתני נמי הא יב תם אינו משלם ע"פ עצמו מועד משלם ע"פ עצמו יג תנא ושייר מאי שייר דהאי שייר יד חצי כופר אי משום חצי כופר לאו שיורא הוא הא מני טו רבי יוסי הגלילי היא דאמר תם משלם חצי כופר ת"ש המית

השוה הכתוב אשה לאיש. היינו דוקא היכא דהפרשה נאמרה בלשון זכר כי ההיא דרים תמורה (דף ג:) דפריך אמאי איצטריך רבוי לענין תמורה לפי שהפרשה נאמרה בלשון זכר והא השוה הכתוב אשה לאיש אבל היכא דכתיב איש בהדיא ודאי התם צריך רבוי כהיא דפרק ארבע מיתות (סנהדרין סו.) איש כי יקלל אין לי אלא איש אשה מניין ות"ת לקמן בשור שנגח ארבעה וחמשה (דף מד: ושם ד"ה שור שור האשה) דאמר שור שור שבעה להביא שור האשה גבי שור שהמית אמאי איצטריך רבוי הא התם לא כתיב איש ואע"ג דכתיב גם בעליו יומת אינו אלא לשון זכר בעלמא ואומר ר"ת ט) [דמקשינן] התם נגיחה למיתה ונגיחה לנזקין והוה יליפינן מנזקין דכתיב בהו (שמות כא) איש כי יגוף שור איש למעוטי אשה אי לאו רבוי דקרא:

אשר תשים לפניהם השוה הכתוב אשה לאיש. תימה הא לפניהם לא איירי אלא בכסרים לדון דכן דרשינן בפרק בתרא דגיטין (דף פח: ושם) לפניהם ולא לפני הדיוטות ואשה פסולה לדון דתנן בפרק בא סימן (נדה דף מט: ושם) כל הכשר לדון כשר להעיד ואשה פסולה להעיד כדאמרינן בהחודל (לקמן דף פח.) ובפרק שבועת העדות (שבועות דף ג.) וי"ל דהיא דפרק בא סימן (נדה ד' מט:) באים איירי כלומר כל איש הכשר לדון כשר להעיד ומדכתיב (שופטים ד) והיא שפטה את ישראל בדבורה אין להביא ראיה דאשה כשירה לדון דשמא היו מקבלין אותה עליהם משוס שכינה וא"ת בגיטין (ד' פח:) דרשינן לפניהם למעוטי הדיוטות והכא דרשינן לרבות אשה וי"ל דהתם ממעט משוס דלפניהם קאי אאלהים דכתיב בפרשה וא"ת בלא לפניהם תיפוק ליה דבעינן מומחים מאלהים ויש לומר דלפניהם איצטריך לכל דבר עישוי וכפייה אף על פי שאינו דין דבעי מומחין וכן מוכח בפ"ק דסנהדרין (דף ז:) דדרשי מאשר תשים אלו כלי הדיינין ע): **והמית איש או אשה.** תימה דקרא קמא כי יגח שור את איש או את אשה ה"ל הכא לאתויי דמקרא דוהמית איש דרשינן בשור שנגח ארבעה וחמשה (לקמן דף מב:) מה איש נזקיו ליורשיו כו' והכי איתא התם והמית איש או אשה אמר ר' עקיבא וכי מה בא זה ללמדנו לחייב על אשה כאיש הרי הוא אומר כי יגח שור וכו' אלא להקיש אשה לאיש מה איש נזקיו ליורשיו כו':

לבל מיתות. כלומר שחייבין עליהם מיתה או כופר כמו על האיש דבהכי איירי קרא דוהמית איש או אשה ובסמוך נמי קאמר

מסורת הש"ס

א) פסחים מג. סוכה כח. יבמות פד: קדושין לה. תמורה ב: נדה מח:. ב) כתובות מא. [סנהדרין ג. שבועות לג.], ג) [לקמן מה:], ד) [לקמן לד.], ה) [לעיל י: לקמן נג:], ו) [לקמן טז:], ז) [סוכה נד. דף ע:], ח) [לקמן כו. מח:], ט) [בראשית כב], י) [ל"ל הדר], כ) [ל"ל חזיון], ל) [מגיגה ד.], מ) ל"ל שור שנגח ד' וה'. תל"ג, נ) כוונתו מדלדש התם נקי מדמי וולדות, ס) ר"ל דדרשינן. ר"מ, ע) [עי' תוספות שבועות כט: ד"ה שבועות. ותוספות יבמות מה: ד"ה מי וגיטין פח: ד"ה ולא ונדה נ. ד"ה כל הכשר],

הגהות הב"ח

(א) גמ' מכל מקום האדם השוה: (ב) שם דבר מלוה משלם כופר:

גליון הש"ם

גמ' וצריכי. עי' תוספת מהריב"ל ר"ל סימן כג ד"ד: שם פתם שוורים לאו בחזקת שימור. עי' לקמן דף מס ע"ב תוד"ה בחזקת שימור: שם קנסא קסבר פתם. עי' לקמן דף כד ע"ל תוס' ד"ה הסתם: תוס' ד"ה אי וכו' ובפרק החליל. וע"ש וכתוס' ד"ה אי מאוס ול"ע:

רבינו חננאל

בני חורין, למעוטי עבדים. בני ברית, למעוטי גוים. וצריכא כו'. והנשים בכלל הנזק. מנהני מילי, ופשטינן דמאוריית' השוה הכתו' אשה לאיש לכל עונשין שבתורה ולכל דינין שבתורה ולכל מיתות שבתורה. וצריכין כו'. והניזק והמזיק בתשלומין. איתמ' רב פפא אמ' פלגו ניזקא ממונא, סתם שורים לאו בחזקת (שומר) [שמור] קיימי. פי' לאו בחזקת שמורין אלא צריכין שומר לשמרם, וכיון שלא שמרם יש מן הדין לשלם מה שהזיק. ורחמ' חס עליה דאכתי לא אייעד תוריה. רב הונא בריה דרב יהושע אמ' פלגו ניזקא קנסא סתם שורים בחזקת (שומר) [שמור] קיימי. כלומ', כשמורין הן, אינם צריכים שומר לשמרם כי תרבות, ולא הזהירה התורה לשמור אלא המועד שנ' בו ולא ישמרנו בעליו. ובדין דלא לישלם כלל, ורחמ' קנסיה כי היכי דנינטריה לתוריה. **תנן הניזק והמזיק בתשלומין.** קשיא למאן דאמ' קנסא הלא הוא אמ' קנסא קנס רחמ' המזיק למיהב פלגו ניזקא לניזק דמידינא לא מיחייב מידי, והיאך תנן כי המזיק גם הניזק משלם, השתא דלאו דידיה שקיל, בתשלומין איתא. ופריק כי קתני דניזק איתיה בתשלומין, בפחת נבילה. פי' כגון שנגח שור ששוה מאתים והנבלה יפה ק' זוז נמצא הנזק ק' זוז שחייב המזיק לשלם לניזק נ' זוז,

עין משפט
נר מצוה

קנב א ב מיי' פ"ח מהלכות מזקי ממון הלכה יג ועיין בהגאות וכמ"מ סמג עשין סז טוש"ע ח"מ סימן תח סעיף ח:

קנג ג מיי' פ"ב מהל' שכירות הלכה ו ומיי' פ"ח מהלכות גניבה הל"ז ופ' יז מהל' איסורי ביאה הלכה ה סמג לאוין קכה טור ש"ע ח"מ סי' שמט סעיף ג וסימן שב סעיף ח:

קנד ד מיי' פ"ב מהל' מזקי ממון הל' ז ופ"ה מהלכות סנהדרין הלכה ט סמג עשין סז לז טוש"ע ח"מ סימן ג סעיף ג:

קנה ה מיי' פ"ז מהל' מזקי ממון הלכה ח סמג עשין סז סח טוש"ע ח"מ סימן תג סעיף ב:

קנו ו מיי' שם פ"ח הלכה ז סמג שם טוש"ע ח"מ סימן שפט סעיף ט:

קנז ז מיי' שם פ"ב הלכה ח ופ"ג מהלכות גניבה הלכה ז:

קנח ח מיי' פ"י מהל' מזקי ממון הלכה ב סמג עשין סז:

תורה אור השלם

1. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יַעֲשׂוּ מִכָּל חַטֹּאת הָאָדָם לִמְעֹל מַעַל בַּיְיָ וְאָשְׁמָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא:
במדבר ה ו

2. וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם:
שמות כא א

3. וְאִם שׁוֹר נַגָּח הוּא מִתְּמֹל שִׁלְשֹׁם וְהוּעַד בִּבְעָלָיו וְלֹא יִשְׁמְרֶנּוּ וְהֵמִית אִישׁ אוֹ אִשָּׁה הַשּׁוֹר יִסָּקֵל וְגַם בְּעָלָיו יוּמָת:
שמות כא כט

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת

רבינו חננאל (המשך)

וזהו האמור ומכרו את השור החי וחצו את כספו. שלמת, כלומ' הנזק שהזיק החי במת. ואם היתה הנבילה שוה בשעת נגיחתו לה ק' זוז ועכשיו בשעת התשלומין שוה פ' זוז הנה פחתה הנבלה כ' זוז זו הפחיתה על הניזק היא, וזהו ששנינו הניזק איתיה בתשלומין. ואקשי' פחת נבילה תנינא תשלומי נזק מלמד שבעלים מטפלין בנבלה. ופרק, חדא בתם וחדא במועד. וצריכא כו'. ת"ש מה בין תם למועד, אלא שתם משלם חצי נזק מגופו, ומועד משלם נזק שלם מן העליה. ואם איתא דפלגו ניזקא קנסא ליתני נמי הא תם אינו משלם על פי עצמו, דהא לדברי הכל היכא דליכא שהדי ומודה בקנס, פטור. ופרקי', תנא ושייר. ומאי שייר דהאי שייר. שייר חצי כופר, דתנן שור שנגח את האדם ומת, מועד משלם כופר ותם פטור מן הכופר. אי משום הא לאו שיורא היא, הא דתינן לקמן מה בין תם למועד כו'. ר' יוסי הגלילי היא דסבר תם משלם חצי כופר.

קנט א מיי' פ"ח מהל' שבועות הלכה ד ופ"ה מהל' סנהדרין הל' יד:

קם ב מיי' פ"ח מהל' שבועות הלכה ב:

קסא ג ד מיי' פ"ג מהלכות גזקי ממון הלכה ח סמג עשין סז:

קסב ה מיי' שם הלכה ז ופ"ה מהלכות סנהדרין הל' ט סמג עשין סז לו טוש"ע ח"מ סימן ג סעיף ג:

קסג ו מיי' פ"ג מהל' גזקי ממון הלכה ז סמג שם טוש"ע ח"מ סימן שלח סעיף ו:

קסד ז מיי' פ"ה מהל' סנהדרין הלכה ט סמג עשין לו טוש"ע ח"מ סימן ג סעיף ג:

קסה ח מיי' פרק ג מהלכות גזקי ממון הלכה ז סמג עשין עז טוש"ע ח"מ סימן שלח סעיף ו:

קסו ט מיי' פ"ה מהל' סנהדרין הלכה ח ופ"ג מהל' גזקי ממון ה"ו סמג עשין סז טור ש"ע ח"מ סימן ג סעיף ה:

קסז י מיי' פ"ו מהל' סנהדרין הל' ז סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סימן יד סעיף ג:

קסח כ מיי' שם ופכ"ה שם הלכה ח ופ"ו מהלכות מ"ת הי"ד סמג שם טור ש"ע ח"מ סי' יא סעיף ג וטוש"ע י"ד סי' שלד סעיף מג:

קסט ל מיי' פ"ו מהל' ת"ת הל"ד סמג עשין מז טוש"ע י"ד סימן שלד סעיף מג:

קע מ מיי' פ"ה מהל' גזקי ממון הל"ט סמג עשין סז סח ומיי' פי"ח מהלכות רוצח ושמירת נפש הלכה ד טור ש"ע ח"מ סימן תט סעיף ג וסימן תכו סעיף ח:

קעא נ מיי' פ"ג מהל' גזקי ממון הל"ה סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שפט סעיף ו:

קעב ס מיי' שם הל"ו טוש"ע שם סעי' ח:

רבינו חננאל

ת"ש זה הכלל כל המשלם יותר על מה שהזיק אין משלם על פי עצמו. פי' כגון תשלומי כפל ותשלומי ד' וה' שהן קנס, אינו משלם על פי עצמו. מאי לאו הא פחות ממה שהזיק משלם מפי עצמו, וש"מ חצי נזק ממון הוא. ופריק, לא, כמה שהזיק, כגון המועד שמשלם נזק שלם ודאי זה ממון הוא ומשלם על פי עצמו, אבל פחות לא. ואקשי' איהכי היה לו לתנא לשנות כל שאינו משלם כמה שהזיק אינו משלם על פי עצמו דמשמע יתר כעין כפל וכיוצא בו ומשמע פחות והוא חצי נזק. וכיון דלא קתני הכי שמעינן מינה דפחות ממה שהזיק ממונא הוא ומשלם על פי עצמו. ועלתה בתיובתא לרב הונא, והילכת' פלגו ניזקא קנסא. ומתמהינן תיובתא והילכת', כלומ' מאן דאיתותב הילכת' כוותיה. ופרק', בלא עיונא הוא, דכיון דאיכא חצי נזק צרורות דהילכת' גמירי לה דממונא הוא ומשלם על פי עצמו, לפיכך לא מיתני בה כמה שהזיק. **השתא דאמר פלגו נזקא קנסא, כלבא דאכל אימרא ושונרא דאכל תרנגולה משונה היא ולא מגבינן בבבל**, דקיימ' לן אין גובין קנס בבבל. ואם תפס ניזק לא מפקינן. ואם אמ' אזמנוה לדינא בארעא דישר' מזמנין ליה, ואי לא אזיל משמתינן ליה. ובין כך ובין כך משמתינן ליה לסלוקי הזיקא מדר' נתן, דתניא ר' נתן אומ' מניין שלא יגדל אדם כלב בתוך ביתו וכו'.

המית שורי כו' מאי לאו בתם. והק' המית שורי את פלוני משלם חצי כופר ע"פ עצמו ורבי יוסי הגלילי היא לו שורו של פלוני המית משלם ע"פ עצמו אי נזק אלמא ממונא הוא: **עבדו של פלוני.** הא קנסא הוא דמשלם ל' סלעים ואפילו אינו שוה אלא דינר: **לפלוג וליתני בדידיה.** בקמייתא גופיה דהמית שורי שורו של פלוני מני לפלוגי: **כולה במועד קמיירי.** וחילוקים דמועד בעי לאשמועינן: **יוסר על מה שהזיק.** כגון ל' של עבד: **הא פחות.** כגון חצי נזק דתם משלם ע"פ עצמו: **כמה שהזיק.** נזק שלם דמועד: **משום דלא קסני כמה שהזיק.** הא לאו תיובתא היא דלא פסיקא ליה למיתני כמה שהזיק דליהוי ממעט דפחות אינו משלם ע"פ עצמו כיון דאיכא חצי נזק צרורות דאינו משלם כמה שהזיק ואפילו הכי משלם ע"פ עצמו דהלכתא גמירי לה דממונא הוא: **אימרי.** כבשים: **משונה הוא.** דאין דרכן בכך והוי תולדה דקרן לשלם חצי נזק: **ולא מגבינן לה בבבל.** דאין דנין דיני קנסות אלא בסמוכין ובבבל אין סמיכה[1]: **ברגרגי.** תרנגולים וכבשים גדולים דאין דרך כלב ואתול להורגן: **ואי תפס.** ניזק בבבל לא מפקינן מיניה: ואי לא תפיס ניזק ואמר קבעו לי זמן דליתי בהדי לאריעא דישראל קבעינן ליה: **וכין כך וכין כך משמתינן ליה.** להרוג את הכלב ואת האתול: **עד דמסלק הזיקא.** שיהרגם: **מתני' לא ליגף.** בקרן: **ולא ליגוף.** דחיפת גוף. וכולהו הוי תולדה דקרן ומשלמין חצי נזק הרי חמשה תמין: **ושור המועד.** ג' פעמים ליגח או לגוף או לרבוץ או לבעוט או לשוך הרי הן חמשה מועדין לשלם נזק שלם ולגבי מועד חשיב להו חד דע"י העדאה דעדים אתי בהו חיוב נ"ש הלכך חדא מילתא הוא: **ושור המזיק ברשות הניזק.** ואפי' קרן תמה הוי כמועד לשלם נזק שלם: **והאדם.** הרי חמשה. ובבעלי חיים קמיירי להכי לא חשיב בור ואש ולקמן [טז.] פריך אמאי לא חשיב האדם והדובב כו': **הרי אלו מועדים.** אפילו בנשיכה ובכל נזקין ומשלמין בעליס שלהן נזק שלם: **שהן בני חרבות.** שגידלן אדם בביתו: **גמ' וקתני הכהמה אינה מועדת.** לא ליגח ולא לגוף אלמא קרן בחצר הניזק חצי נזק הוא דמשלם: כולה

6) המית שורי את פלוני או שורו של פלוני הרי זה משלם על פי עצמו מאי לאו בתם לא במועד אבל תם מאי הכי נמי דאין משלם על פי עצמו אי הכי אדתני סיפא המית שורי את עבדו של פלוני אין משלם על פי עצמו לפלוג וליתני בדידיה בד"א במועד אבל בתם אינו משלם על פי עצמו כולה במועד קמיירי תא שמע זה הכלל כל המשלם יותר על מה שהזיק אינו משלם על פי עצמו מאי לאו הא פחות ממה שהזיק משלם לא הא כמה שהזיק משלם אבל פחות מאי הכי נמי דלא משלם אי הכי אדתני זה הכלל כל המשלם יותר על מה שהזיק אינו משלם על פי עצמו ליתני זה הכלל כל שאינו משלם כמה שהזיק דמשמע פחות ומשמע יותר תיובתא והלכתא פלגא נזקא קנסא תיובתא והלכתא אין טעמא מאי הויא תיובתא משום דלא קתני כמו שהזיק לא פסיקא ליה כיון דאיכא חצי נזק צרורות דהלכתא גמירא לה דממונא הוא משום הכי לא קתני והשתא דאמרת פלגא נזקא קנסא דאי כלבא דאכל אימרי ושונרא דאכלה תרנגולא משונה הוא ולא מגבינן בבבל והני מילי ברברבי אבל בזוטרי אורחיה הוא ואי תפס לא מפקינן מיניה ואי אמר קבעו לי זימנא דאזלינא לארעא דישראל קבעינן ליה ואי לא אזיל משמתינן ליה ובין כך ובין כך משמתינן ליה עד דמסלק הזיקא מדרבי נתן דתניא רבי נתן אומר מניין שלא יגדל אדם כלב רע בתוך ביתו ואל יעמיד סולם רעוע בתוך ביתו ת"ל לא תשים דמים בביתך: **מתני'** חמשה תמין וחמשה מועדין הבהמה אינה מועדת לא ליגח ולא ליגוף ולא לשוך ולא לרבוץ ולא לבעוט השן מועדת לאכול את הראוי לה הרגל מועדת לשבור בדרך הילוכה ושור המועד ושור המזיק ברשות הניזק והאדם הזאב והארי והדוב והנמר והברדלס והנחש הרי אלו מועדין רבי אלעזר אומר בזמן שהן בני תרבות אינן מועדין והנחש מועד לעולם: **גמ'** מדקתני השן מועדת לאכול מכלל דבחצר הניזק עסקינן וקתני בהמה אינה מועדת לשלם כוליה אבל חצי נזק משלמת מני רבנן היא דאמרי משונה קרן בחצר הניזק חצי נזק הוא דמשלם אימא סיפא שור המועד ושור המזיק ברשות הניזק והאדם אתאן לרבי טרפון דאמר משונה קרן בחצר הניזק נזק שלם הוא דמשלם רישא רבנן וסיפא רבי טרפון אין דהאמר ליה שמואל לרב יהודה שיננא שבוק מתני' ותא אבתראי רישא רבנן וסיפא רבי טרפון רבי אלעזר משמיה דרב אמר כולה

והשתא דאמרת פלגא נזקא קנסא. נראה דלדוקא למ"ד פלגא דנזקא קנסא אבל למ"ד פלגא דנזקא ממונא לא מיחייב כלל דמהי תיתי דמקרן לא אתיא דקרן אורחיה הוא דסתם שוורים לאו בחזקת שימור קיימי והאי משונה הוא דלאו אורחיה דכלבא למיכל אימרי רברבי אבל למ"ד פלגא נזקא קנסא הוי תולדה דקרן דתרוייהו משונים הם אע"ג דקרן כוותא להזיק: **ואי תפס לא מפקינן מיניה.** [א] אור"ת דוקא אי תפס [ב] [המזיק עצמו כגון] כלב או השורה קאמר דלא מפקינן דבמזיק הקילו חכמים שיוכל להחזיק בו אם לקחו בשעת ההיזק אבל מידי אחרינא לא דאי בכל דבר שיתפוס לא מפקינן יבא לידי תקלה דהיום או למחר יגזול כל אשר לו ולא נוליא ממנו דאין אנו דנין דיני קנסות וזה יפסיד יותר ממה שהזיק והא דאמר בכילד הרגל (לקמן דף יט:) ההוא חמרא דאכל נהמא ופלסיה לסלא וחייביה רב יהודה אנהמא נזק שלם חצי נזק מיירי בתפס או היה דוחקו ע"י שמתא דקבעיה זימנא לא"י: כולה

1) המית שורי כו' מאי לאו בתם. ומאי משום דקתני בה המית שורי את פלוני דמיזכו כופר ותם לאו כר כופר הוא, הא מני ר' יוסי הגלילי היא (כתובות מא:). אדתני סיפא כו'. דלא אשכח פטור על פי עצמו אלא בעבד, לפלוג וליתני בדידיה. כגון חורין וכבהמה ומני הוא מלוק מלוק לשויי חילוק ומימתי דאיכא דלא משלם על פי עצמו, בד"א. דמשלם ע"פ עצמו, במועד כו' (שם). כולה במועד קמיירי. במועד אתא לאשמועינן דאף הוא יש בו חילוק דאיכא ביה מילי דלא משלם ע"פ עצמו ומאי ניהו דגיתא עבד, ואי הוה תני דקדקאמרת הוה שביק ומני לאורמיה, דריש אייתי במועד וסיפא ניתני תם, ומה לי שבקה תני לאורמיה גבי ניזק דלגב מבן חורין לעבד, מה לי שבקה במזיק ודלגב ממועד לתם (שם). יותר על מה שהזיק. כגון נגיחת עבד וכן חונם ומפתה ומועלת שם רע ומשלומי כפל ומשלומי ארבעה וחמשה (שם). הא פחות ממה שהזיק. כגון מזק דתם (שם). והלכתא פלגא נזקא קנסא. דהואיל וכל חצי נזק אינו אלא בניזקא דלאו אורחיה, לאו על מנייעריה הוה רמיא למיעבריה בהכי, אלא קנסא הוא כי היכי דלוסיף ביה מעילותא (שם). דלא קתני כמו שהזיק. דלישתמע מינה ממי חצי נזק, הא לאו תיובתא היא, כיון דאיכא חצי נזק צרורות. דמשתלם במקי בהמה במהלכת והמזיק צרורות מתחת רגליה והזיקה, דתנן בב"ק (יז.) דמשלמת חצי נזק, ובההוא חצי נזק קי"ל דהלכתא גמירי לה מסיני שהיא תולדה של רגל ופטורה בה"כ כי רגל ומזקי רגל לאו קנסא הינהו אלא ממונא, שהרי מועדת מתחילתה וגבי צרורות הוא דאקיל רחמנא, וכיון דממונא הוא משלם ע"פ עצמו, משום הכי לא פסיקא ליה למיתני כל שאינו משלם כמה שהזיק דהא איכא האי (שם). חצי נזק צרורות, בהמה שהיתה מהלכת בדרך והיו צרורות מתחתן רגליה ושיברה את הכליס משלמת חצי נזק, ואע"פ שאין זה שיעור הא אוכמא בהכי והוא תולדה דרגל ולאו תולדה דקרן תמה והוי ליה לשלומי נזק שלם, הלכה למשה מסיני לחצי נזק ממונא הוא דהא לאו תולדה דקרן הוא (שבועות לג.). דאכיל אימרי. שחגק טלאים חיים ואכלם, משונה הוא. אין דרכו בכך וכל נזק משונה בבהמה הוי תולדה דקרן תמה, שאף היא משונה שאין דרכה בכך וחצי נזק הוא דמשלם, וכיון דקנסא הוא לא מגבינן ליה בדייני בבל, שאין שם סמיכה בזקנים ולא מקרו מומחים וגבי קנס כתיב ירשיעון אלהים (כתובות מא:). אבל בזוטרי אורחיה הוא. והוו להו מזקי דשן ודן משלמת נזק שלם וממונא הוא וגובין אותו בבבל (שם). ואי תפס. ניזק ממונא דמזיק גבי קנסא דאלי מקו, דאינו צריך לעשות לפניו, לא מפקינן מיניה. וגבי פלגא נזקיה (שם). ואי אמר קבעו כו'. ואי לא תפיס ואמר קמן קבעו לי זמנא באריעא דישראל, הביאוהו ליכך עמי לדון לפני דייני ארץ ישראל, קבעינן ליה (שם). ובין כך ובין כך. בין שהולה ניזק ליכך לארץ ישראל בין שאינו רוצה, משמתינן ליה. למזיק מיהא להרוג אותו כלב ולסלק היזקיה (שם). משונה קרן בחצר הניזק. קרן תמה וכל תולדותיה קרי משונה, הואיל ושינו את ופתן שלא היו דרכן לכך (לעיל יד.).

תורה אור השלם

1. כִּי תִבְנֶה בֵּית חָדָשׁ וְעָשִׂיתָ מַעֲקֶה לְגַגֶּךָ וְלֹא תָשִׂים דָּמִים בְּבֵיתֶךָ כִּי יִפֹּל הַנֹּפֵל מִמֶּנּוּ:

דברים כב ח

גליון הש"ס

מתני' השן מועדת לאכול. עיין לעיל דף ד ע"א תוס' ד"ה למחשביה: **גמ'** אין דהא א"ל שמואל. לעיל יד ע"א לקמן לו ע"ב: **תוס'** ד"ה ואי כו' **תפס** המזיק עצמו. עי' לקמן דף לו ע"ב ברש"י ד"ה ההוא דמקנא:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה ואי תפס כו' אור"ת דוקא. נ"ב אבל הרא"ש וש"פ מולקין עליו:

מוסף רש"י

מאי לאו בתם. ואי משום דקתני בה המית שורי את פלוני דמיזכו כופר ותם לאו כר כופר הוא, הא מני ר' יוסי הגלילי היא (כתובות מא:). אדתני סיפא כו'. דלא אשכח פטור על פי עצמו אלא בעבד, לפלוג וליתני בדידיה. כגון חורין וכבהמה ומני הוא מלוק מלוק לשויי חילוק ומימתי דאיכא דלא משלם על פי עצמו, בד"א. דמשלם ע"פ עצמו, במועד כו' (שם). כולה במועד קמיירי. במועד אתא לאשמועינן דאף הוא יש בו חילוק דאיכא ביה מילי דלא משלם ע"פ עצמו ומאי ניהו דגיתא עבד, ואי הוה תני דקדקאמרת הוה שביק ומני לאורמיה, דריש אייתי במועד וסיפא ניתני תם, ומה לי שבקה תני לאורמיה גבי ניזק דלגב מבן חורין לעבד, מה לי שבקה במזיק ודלגב ממועד לתם (שם). יותר על מה שהזיק. כגון נגיחת עבד וכן חונם ומפתה ומועלת שם רע ומשלומי כפל ומשלומי ארבעה וחמשה (שם). הא פחות ממה שהזיק. כגון מזק דתם (שם). והלכתא פלגא נזקא קנסא. דהואיל וכל חצי נזק אינו אלא בניזקא דלאו אורחיה, לאו על מנייעריה הוה רמיא למיעבריה בהכי, אלא קנסא הוא כי היכי דלוסיף ביה מעילותא (שם). דלא קתני כמו שהזיק. דלישתמע מינה ממי חצי נזק, הא לאו תיובתא היא, כיון דאיכא חצי נזק צרורות. דמשתלם במקי בהמה במהלכת והמזיק צרורות מתחת רגליה והזיקה, דתנן בב"ק (יז.) דמשלמת חצי נזק, ובההוא חצי נזק קי"ל דהלכתא גמירי לה מסיני שהיא תולדה של רגל ופטורה בה"כ כי רגל ומזקי רגל לאו קנסא הינהו אלא ממונא, שהרי מועדת מתחילתה וגבי צרורות הוא דאקיל רחמנא, וכיון דממונא הוא משלם ע"פ עצמו, משום הכי לא פסיקא ליה למיתני כל שאינו משלם כמה שהזיק דהא איכא האי (שם). חצי נזק צרורות, בהמה שהיתה מהלכת בדרך והיו צרורות מתחתן רגליה ושיברה את הכליס משלמת חצי נזק, ואע"פ שאין זה שיעור הא אוכמא בהכי והוא תולדה דרגל ולאו תולדה דקרן תמה והוי ליה לשלומי נזק שלם, הלכה למשה מסיני לחצי נזק ממונא הוא דהא לאו תולדה דקרן הוא (שבועות לג.). דאכיל אימרי. שחגק טלאים חיים ואכלם, משונה הוא. אין דרכו בכך וכל נזק משונה בבהמה הוי תולדה דקרן תמה, שאף היא משונה שאין דרכה בכך וחצי נזק הוא דמשלם, וכיון דקנסא הוא לא מגבינן ליה בדייני בבל, שאין שם סמיכה בזקנים ולא מקרו מומחים וגבי קנס כתיב ירשיעון אלהים (כתובות מא:). אבל בזוטרי אורחיה הוא. והוו להו מזקי דשן ודן משלמת נזק שלם וממונא הוא וגובין אותו בבבל (שם). ואי תפס. ניזק ממונא דמזיק גבי קנסא דאלי מקו, דאינו צריך לעשות לפניו, לא מפקינן מיניה. וגבי פלגא נזקיה (שם). ואי אמר קבעו כו'. ואי לא תפיס ואמר קמן קבעו לי זמנא באריעא דישראל, הביאוהו ליכך עמי לדון לפני דייני ארץ ישראל, קבעינן ליה (שם). ובין כך ובין כך. בין שהולה ניזק ליכך לארץ ישראל בין שאינו רוצה, משמתינן ליה. למזיק מיהא להרוג אותו כלב ולסלק היזקיה (שם). משונה קרן בחצר הניזק. קרן תמה וכל תולדותיה קרי משונה, הואיל ושינו את ופתן שלא היו דרכן לכך (לעיל יד.).